

MAGYAR VILÁG

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
II. KER., FŐ-UTCZA 4. SZ.
KÉZIRATOKAT NEM ADUNK VISSZA.

TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP.
MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 10 K. Negyedévre 2:50 K.
Félévre 5 K. Egyes szám ára 20 fill.

FŐSZERKESZTŐ:
DR. DEMJANOVICH EMIL
(telefon-száma: 57-70)

SZÉPIRODALMI FŐMUNKATÁRS:
LAMPÉRTH GÉZA

FELELŐS SZERKESZTŐ:
CSUDÁKY BERTALAN
(telefon-száma: 41-24)

TARTALOM: Magyar nyelv a hadseregben és a görög katolikus egyházban II.: *Vinitius*. — Ima II. Rákóczi Ferencz sírjánál: *Endrődi Sándor*. — A tenger mellől: *Szerelemhegyi Tivadarné*. — A villamosság jövője: *Ifj. báró Szentkereszti Zsigmond*. — A kassai zárandokút: *L. G.* — Irodalom és művészet: *Ór*. — Rákóczi-zászló és a rúthén elnevezés: *Janovich Gyula*. — A hétről. — A szerkesztőség üzenetei. — Egyről-másról.

Magyar nyelv a hadseregben és a görög katolikus egyházban.

Interview, írta: *Vinitius*.

II.

Folytatva a múlt számunkban megkezdett interviút — ennek keretében, hadd álljon még itt néhány érdekes és jellemző reminiscenzia.

Én: A Fejérváry-kormány bemutatkozása alkalmával elnök úr azon 19 főrend között volt, akik nem szavazták meg a bizalmatlanságot. Nem tudom, nem követték-e el indiszkréciót, ha azt kérdezem, hogy ez a szavazás nem akart-e ugyanolyan *captatio benevolentiae* lenni, mint egykor az ischli klauzula melletti védőbeszéd? s mi igaz van abban, hogy báró Fejérváry kétszer is megkínálta elnök urat, egyszer a kereskedelmi, később pedig a pénzügyi tárczával?

Elnök: A közigazgatási politikán kívül soha sem volt a közügyek terén más ambícióm, mint a magyar liturgia s ezáltal a görög katolicizmus dicsőségének és az egyházi unio megkoronázásának kiküzdése. Ez a kitűzött célom, pedig a már említett indokból konzervatív tette a közjogi kérdésekben, mely konzervatív felfogásokat követtem akkor is, mikor nyomban a Wekerle kormány megalakulása után beléptem az alkotmánypártba. Különbön pedig Gyulai Pál, Beöthy Zsolt, Podmaniczky Géza báró, Ludvig Gyula és sok más jó hazafi társasága, akikkel együtt szavaztam, megnyugtatót arra nézve, hogy nem követtem el tudatos hazafiatlanságot.

Ezzel összefüggőleg én is olvastam egy hozzánk közel álló hirlapban, hogy «hazaáruló» lettem. Ennek azonban éppen az ellenkezőjét bizonyítja az, hogy csakugyan meg lettem kényszerítve előbb az egyik, később a másik tárczával s azt visszautasítottam. Ez a hír tehát való s ezt nem dicsekedésből mondom, mert ha dicsekvő természetű volnék, gondoskodtam volna arról, hogy a hír megjelenjen az újságokban, úgy mint ezt hasonló helyzetben más megkínáltak tenni szokták. Különbön megjegyzem, hogy ha hazafiai meggyőződésem és viszonyaim megengedték volna, hogy tárczát vállaljak, csak a kultusz-tárczára vállalkoztam volna, mert így talán tehettem volna valamit a mi ügyünk érdekében is.

Ami pedig a benevolentia-t illeti, melyre ön céloz: természetes, hogy erre a Fejérváry-kormány alatt is szükségünk volt a véletlen úgy hozta magával, hogy budapesti templomunkat — melybe a magyar vidékeinken divó gyakorlatot akartuk bevinni — az ő kormánya alatt kellett megnyitnunk és tartanunk kellett attól, hogy újabb feladások lesznek Rómában.

Én ugyan mérvadó és beavatott egyházi oldalról úgy voltam informálva, hogy az Apostoli Szék részéről *negatív intézkedéstől* nincs ok tartani, de az óvatosság kívánta, hogy az esetleg mégis bekövetkező baj megelőzésére minden lehető lépést megtegyek, nemcsak saját

érdeünkben, hanem közérdekekben is: mert el lehet képzelni, hogy minő olajöntés lett volna az ép ez időben méltékn túl felcsigázott nemzeti érzékenység tüze, ha ilyen feladásra újabb tilalom érkezett volna Rómából.

Akkoriban két kormány volt Magyarországon: a vezérlő bizottság és a Fejérváry-kormány. Mindkettőnél kopogtattam. Nem tudom, hogy a vezérlő bizottság mint olyan tárgyalta-e ügyünket s hogy az a válasz, melyet egyik tagjától kaptam, az egész vezérlő bizottság nevében szólt-e, vagy csak írója nevében? A válasz elég kedvező volt. De természetesen csak arra az esetre szólt, ha a koalíció kormányt vállal.

Bejelentettem ezt a lépésemet és az esetleg várható veszedelmet Fejérvárynak is azzal a kérrrel, hogy a Koronát az esetleges következményekre figyelmeztesse. Megtette-e ezt Fejérváry, vagy sem s ha igen, minő irányban? ez hivatalos titok.

Azóta a koalíció kormányra jutott, de a vezérlő bizottságnak az a tagja, a kitől én az említett biztosítást kaptam, nincs a miniszterek közt s különben sem hiszem, hogy a koalíciós kormány ideiglenes programja ami kényes ügyünket is felkarolhatná. És e miatt nincs is ok a türelmetlenségre, mert most úgyis a liturgikus könyvek fordítása a fődolog. Erről is referálnom kell tehát röviden.

Rómában bizalmas uton megtudtam, hogy az egyházi könyveknek magánhasználatra való lefordítása az apostoli szék részéről élvileg nem ütközik akadályba s hogy ez a kijelentés valószínűleg meg van téve abban a diplomáciai jegyzékben is (note verbale), melylyel a Kuria a magyar kormánynak az 1896. évi pápai tilalom elleni remonstrációját visszautasította. Nyomoztam tehát ezt a note verbale-t mindenfelé, de sehogy sem tudtam ráakadni.

Azt már említettem, hogy liturgikus könyveink kiadó és fordító bizottságát Berzeviczy volt kultuszminiszter organizálta. Kevéssel a nagygyűlés megtartása előtt megtudtam, hogy Wlassits a szóban lévő note verbale-t hivatalos titok gyanánt kezelte, később pedig a magyar liturgiára vonatkozó összes aktákkal együtt lerázta magáról és áttette a miniszterelnökséghez. Onnan kellett tehát a note verbale-t Vályi püspök segítségével kikaparnom s elképzelheti kellemes meglepetésünket, mikor láttuk, hogy a fordítási engedély csakugyan benne volt a note verbale-ban. De még inkább elképzelheti keserűségemet afelett, hogy *ügyünkre nézve közel tíz év ment veszendőbe az által, mert Wlassits a note verbale-t hivatalos titok gyanánt kezelte*. Az alakuló ülés első napján még nem volt meg a note verbale s azért én arra kértem a minisztert, hogy a fordítási munkát ne a püspökök vezetése alatt álló bizottsággal végeztesse, hanem engedje át a mi országos bizottságunknak.

Vége az alakuló bizottság második ülésnapján leérkezett a note verbale, mire határozatba ment, hogy a fordításokat egy e célra a plenumból kiküldött külön albizottság eszközölje, és hogy erre Rómából újabb engedélyt kérni nem szükséges.

Azt talán fölösleges is megjegyezni, hogy ha báró Fejérváry a mi ügyünkben csakugyan tett valamely előterjesztést a Koronának: ez menthetlenül belekerült abba a bizonyos diófa szekrénybe. Ez azonban nem ok arra, hogy sötétben nézzük a jövőt, sőt inkább a magyar nemzeti irány újabb fellendülése a legjobb reményekre jogosíthat bennünket. Lehet, hogy én már nem érem meg, de a mi ügyünk győzni fog.

Én: Elnök úr mindég híve volt a szabadelvű kormányának s talán szemrehányásoknak teheti ki magát, hogy most olyan keserű kritikát gyakorol fölötte. Mostani közlései és a Petronius czikkeiben felsoroltak igazolni látszanak ugyan ezt a hangulatot, de én úgy sejttem, hogy ezeken kívül kellett még valami másnak is történnie ami elnök urat annyira elkésértette.

Elnök: Hát igen. Azon még nem csodálkoztam, hogy Wlassics lerázza magáról a magyar liturgia ügyét. Ebben még volt némi ráció, mert a felmerült ellentétek tagadhatatlanul bizonyos inkompatibilis helyzetet teremtettek egyházi referensének, akinek tanácsára rá volt szorulva és aki különben meleg rokonszenvet tanusított ügyünk iránt. Mikor azonban azok az ellentétek felmerültek s én ezek kiegyenlítése végett egy írásbeli információ benyújtása mellett a püspökökkel tartandó szóbeli értekezlet kitérését kértem, Wlassics elkövette azt a bürokratikus stílikt, hogy írásbeli információt is áttette, még pedig nem a miniszterelnökségbe, hanem a belügyminisztérium rendőri osztályába. E felett — mikor híre kiszivárgott — méltán megbotránkoztam nemcsak én, hanem mindenki, de nem mindenki hitte, hogy csak egyszerű bürokratikus stílikt történt, hanem némelyek azzal gyanúsítottak, hogy nekem is benne van a kezem s ez a — lehet, hogy jóhiszemű, de inkább rosszakarátú — meggyanúsítás, csaknem párbajra vezetett köztem és az országos bizottságnak egy másik tagja közt.

Ezzel a bürokratikus stílikt Wlassics mintha csak meg akarta volna erősíteni néhai Rakovszky János egyházi tudósunknak, — ki szláv érzelmei daczára is elismerte a magyar liturgia jogosultságát — azt az ismeretes mondását, hogy az óhitű magyaroknak, míg törekvésük győzelmét elérik, époly sokat kell még szenvedniök, mint egykor az óhitű szlávok és apostolaiak szenvedtek.

Az igazság megköveteli azonban, hogy ne hallgassam el a mentéséget sem, mely Wlassics magatartását megmagyarázza. Szó sincs róla, hogy ő ellensége lett volna a magyar liturgiának, de mint mindenki, úgy ő is szerette volna, hogy imponáns római zárandoklatunk czintányéron hozza haza a magyar liturgiát és nagyon ki volt ábrándulva, hogy e helyett csak az alapos megfontolás ígérteit hoztuk magunkkal. Ez kötelességeket rótt reá és ő bizonyára szívesen áldozott volna munkát ügyünknek, de jogosan fázott egy újabb diplomáciai lépéstől, mert tudta, hogy a »szabadelvű« kormány iránt Róma nem viselkedett bizalommal s így csak egy újabb kosárnak tette volna ki magát. Okosan tettené, hogy ettől a ballépéstől óvakodott, mert egy újabb kosárnak mi még nagyobb kárát vallottuk volna, mint ő. De éppen a kosár elkerülése végett javasoltuk mi, hogy a korona beavatkozása vételessé igénybe s itt már nem találom más magyarázatot Wlassics eljárására, mint amit már említettem, hogy t. i. mint *activ minister* félt kotorászni abban a diófaszekrényben, melynek egyik fiókjá a magyar vezényszót, a másik a magyar liturgiát rejti. Ugy taktikázott tehát, hogy míg a sajtó bizgatta a magyar liturgiát, villámhárítónak használt bennünket, de mikor látta, hogy nem állunk a rúdnak, a sajtótól pedig nem kellett tartania, mert ezt mi Rómára való tekintettel elhallgattattuk: akkor bűnbakul igyekezett odaállítani orsz. bizottságunk vezetését. Taktikának ez nem volt rossz, sőt személyes politikának is bevált, mert jobb félni, mint megijedni. Különben pedig németül ezt úgy hívják, hogy »*Kunst zum Regieren*«.

Én: A magyar liturgia nem jött e ellentébe az amerikai püspökség ügyével, vagy pedig a délszlavok glagolit liturgiájával?

Elnök: Ez elsövel nem, a másodikkal — azt hiszem — igen. Nemcsak az Amerikába kivándorolt hitsorsosainkra való tekintettel, de úgy egyházi, mint állami közérdekű is, az amerikai püspökség sürögöcsb volt mindenkor elismertük, sőt tüntettünk is e felfogásunk mellett, mikor a két püspök visszatért az amerikai püspökség felállítását sürgető római útjából. Szeretlélakomát rendeztünk püspökeink tiszteletére s ekkor történt az a lélekemelő eset, hogy *Ruby Antal* nyug. kir. kuriai

tanácselnök, kinek mozgalmunkhoz való csatlakozásai mindenkor sajnálattal nélkülöztük, kifejezetten a magyar liturgia teljes jogosultsága mellett nyilatkozott, ami nemcsak nagyon megörvendeztetett bennünket, hanem ismerve az ő nagy népszerűségét és tekintélyét szlávajkú tiltakozóvéreink közt, kijelentésének mindnyáján nagy fontosságot tulajdonítottunk.

Püspökeink azzal az elhatározással mentek Rómába, hogy egyúttal a magyar liturgia ügyét is megsürgetik, de úgy tudom, külügyi hivatalunknak az a hagyományos felfogása állott ennek útjában, melyet a glagolit liturgia ellen elfoglalt és amely felfogáshoz még az a fogalomzavar is fűződött, mintha a görög ritus magyar és a latin ritus glagolit liturgiája egyforma szempontból volna elbírálandó. E fogalomzavarból a diplomáciai bölcsesség azt a következtetést vonta le, hogy a célszerűség és következtesség, valamint az egyenlő elbánás elveivel nem volna megegyeztethető, ha külügyi hivatalunk egy és ugyanazon időben az egyiket gátolná, a másikat pedig pártolná.

Hogy itt fogalomzavar van, azt nem szükséges bővebben fejtegetni, mert az egyházi jog minden ismerőse tudhatja, hogy az oltári nyelv kérdésében nagy különbség van a latin ritus szigorúbb és a görög ritus liberálisabb felfogása közt, már pedig a glagolit liturgia a latin ritus, a magyar liturgia pedig a görög ritus fegyelme alapján igényel elbírást.

Szerintem különben a glagolit liturgia pusztán egy szépséghiba a latin ritus keretében, egy kivétel, mely csak megerősíti a szabályt, sőt ösrégiségénél fogva még dísznek is beillik.

Igaz ugyan, hogy hazánknak egyik nagy ellensége, *Strossmayer* püspök volt az, ki a délszlavok közt a glagolit liturgia általánosítását sürgette, de ez még nem bizonyítja azt, hogy a glagolit liturgia fentartása és kiterjesztése *eo ipso* hátrányos volna hazánkra nézve, azt pedig csak előnynek tartanám, hogy minden valószínűség szerint nagyobb tért hódítana a katolicizmusnak a délszlavok közt.

En legalább mindig ebben a véleményben voltam és ennek kifejezést is adtam a Budapesti Hirlapban akkor, mikor a *Hieronimianum collegium* ismeretes esetéről volt szó, amiért aztán ki is kaptam Széll Kálmán akkori kormányelnöktől.

Különben erre a kérdésre nézve *Drohobeczky Gyula* körösi püspök volna kompetens nyilatkozni s részemről nem látom kizárva, hogy a beállott politikai fordulat a glagolit liturgiára, közvetve tehát a magyar liturgiára is kedvezőbb lesz. Persze ez esetben gondoskodni kellene arról, — ami különben is már régézzett szükség, — hogy a Propaganda fidei a magyar birodalom itt szóban forgó érdekeit illetőleg ne legyen kizárólag a Hieronimianum és a gácsországi rutenség Athanaseumának információira utalva, hanem vagy a már régóta tervezett *Stephanumot* kellene felállítani Rómában, még pedig nemcsak a latin, hanem a görög ritus számára is; vagy legalább a Propagandához egy gör. katolikus magyar főpap beosztását kellene kieszközölni.

Én: Mikor szándékszik elnök úr az orsz. bizottság nagygyűlését összehívni?

Elnök: Amint tudja, az 1901. évi hajdúdorogi ünnepély óta nagygyűlést nem tartottunk. Ennek részben az is volt az oka, mert be akartuk várni a felmerült diszszonanciák teljes lecsillapodását, melyek már hajdúdorogi nagygyűlésünket is az egyházmegegyi főhatóság elleni demonstráció színében igyekeztek feltüntetni. A fők azonban az volt, mert az alakuló nagygyűlés oly messzenem felhatalmazásokkal ruházta fel az elnöki tanácsot, hogy a nagygyűlés egybehívására csak akkor lett volna szükség, ha valami nagyon fontos esemény jön közbe.

Két év előtt, mikor az elnöki teendők közvetlen vezetésétől ideiglenesen visszaléptem, az elnöki tanács egy része szükségesnek ítélte a nagygyűlés egybehívását, habár én visszalépésemet csakis egészségi állapotommal indokoltam. Most már bevallhatom, hogy erre az elhatározásomra nagy befolyással volt Széll Kálmán, különösen pedig Wlassicsnak részint ingadozó, részint pedig közönyös, vagy éppen kétszínű magatartása. Éreztek ezt az elnöki tanács tagjai is s a tagok nagyrésze ezért kívánta a nagygyűlés egybehívását, de én ellene foglaltam állást s a nagygyűlés egybehívását legalább is addig halasztandónak véltem, míg budapesti templomunk megnyílik.



IMA



II. Rákóczi Ferencz sirjánál.

Ira és a Petőfi-Társaság nevében elmondta Kassán, 1906. évi november 25-én ENDRÓDI SÁNDOR.

Ez az örvendetes esemény, Istennek hála, már bekövetkezett, de még ma sem vagyok bizonyos, hogy az egyházmegyei főhatóság jószemmel nézné-e kezdeményezésünket s azért abban a véleményben vagyok, hogy egy újabb nagygyűlés egybehívásának nem az elnöki tanácsból, hanem vidéki tagtársainktól, vagy közvetlenül a hozzánk csatlakozott hírközségektől kellene kiindulnia.

En: Mi igaz van abban a hírlapi híresztelésben, hogy elnök úr a magyar és szláv ajkú görögkatholikusok közti szakításra törekszik?

Elnök: A világos tényekkel ellenkező valótlanok. A pletyka onnan ered, mert némelyek oktalanságból-e vagy célzatosan? ezt nem tudom, de felállították azt a tételt, hogy a mi megalkuvást nem ismerő feladatunkat a görög katolikus egység megóvása képezi. Ez más szóval annyit jelent, hogy a görög katolikus egységnek, — ha a többség úgy kívánja, — áldozatul kellene hozni a magyar liturgiát, ez pedig lehetetlen s azért én ezt a tételt ebben a merevségében el nem fogadhattam. Álláspontom ez: Magyar liturgia és görög katolikus egység, vagyis magyar liturgia görög katolikus egységgel. Merem állítani, hogy a görög katolikus egységnek nincs nagyobb híve, mint én, mert nem tudok lemondani még arról a *pium desideriumról* sem, hogy ebbe az egységbe előbb-utóbb a katolikus oláhok is bevonjuk. De ha a szomorú kényszerhelyzet következtében, melyet alig tudok elképzelni, választani kellene a magyar liturgia és a görög-katolikus egység közt, (már t. i. amennyire ez még ma fennáll), akkor én a kettő között megalkuvást nem ismerő feladatnak csakis a magyar liturgiát ismerhetném el, még pedig nem pusztán csak a magyarajkú hívőktől kapott megbízatásom kötelességszerű teljesítéséből, hanem legelső sorban vallásos és hazafiui meggyőződésből.

Nem fejegetem most bővebben ezt a témát, mert azt hiszem, hogy még lesz alkalom a kérdésre visszatérni. Annyit azonban már most is megjegyzek, hogy szerintem az sem jelentene szakítást, ha a gör. kath. magyarság zöme részére egy külön egyházmegye állítanék fel; sőt még ha a szakítás elkerülhetetlen lenne is, — amit kizártnak tartok; — bármily sajnálatos lenne is ez a szakítás, ezt nem tekinthetném másnak, mint átmeneti bajnak, mert a görögkatholikus egyház közös érdekei előbb-utóbb rászorítanak a testvéreket, hogy ismét kezét nyújtsanak egymásnak.

* * *

Míg ez a párbeszéd folyt, a teához felszolgált angol sütemény az utolsó darabig elfogyott. Figyelmeztettem erre a házigazdát s ő jóízűen nevetett frói falánkságomon. Az idő különben is későre járt s én búcsút vettem.

A nő a közmondásokban.

Könnyebb az asszonyt tánczba vinni, mint tánczba szedni. (Magyar.)

A vén leányt férjhez adják, menyecskének hívják. (Magyar.)

A nőt vedd feleségül, ne az arcát. (Német.)

Csak egyszer mondja a nőnek, hogy szép és az ördög napjában tízszer fogja ezt neki ismételni. (Francia.)

Egy nő *igen*-je és *nem*-je közé egy gombostű feje sem fér. (Francia.)

Az az igazi asszony, akinek egyáltalában nincs semmi története. (Francia.)

A kutya hűségében a kimulásaig bízhat az ember, a nő hűségében az első alkalomig. (Francia.)

Asszonynak halála után bújjik ki a bölcsesség-foga. (Román.)

Az asszony vagy színméz, vagy csupa epe; a méz néha epévé válik, de az epe sohasem lesz mézzé. (Román.)

Tudós asszony, elsózott leves: mind a kettő élvezhetetlen. (Spanyol.)

A férfi a kályha, az asszony, a tűz, és az ördög a fűjtató. (Spanyol.)



A tenger mellől.

Ira: *Szerlemhegyi Tivadar* né.

Pihen a tenger. Mozdulatlanul nyugszik tarka kavicsos ágyán a nehéz víztömeg s lágyan, bársonyosan simulnak egymáshoz a tiszta, világoskék hullámok. Kéken borul rá az ég, kéken rezeg fölötté a langyos levegő és kék a messze végtelenbe futó látóhatár, az ismeretlen, csalogató nagy világnak eme kitárt kapuja: a vonzó, titokteljes távolság.

Fényes őszi nap fürdik ebben az egyforma bágyadt kékségben. Megpihen, álmodozik az örökké változó nyugtalan természet is a méla, kékbe ható csendben.

Lassan, széles vonalban iramlík a víz a sziklás partok felé; a fehér habok gyöngén, csibogva ölelik át a fakó köveket, szírvány színben csillogva törnek meg a szeszélyesen szakgattott apró öblökben.

Odalenn a csalfa hullámok fenekén békesen folydogál az élet. A nap aranyos sugarakból fonott hálót vetett az átlátszó zöld mélységbe. Ezüstható halak villannak meg a sötét moszatok között és sebesen bújnak a libegő, hajladozó hosszszálú füvek alá.

Ovatosan húzódnak a gyöngyházkagylók az otromba, szivacsformájú szikladarabok mögé. A kövekre tapadó polyp, a tuskés, gömbölyű, fekete szűn, a furcsa alakú csigák lomhán, tétlenül sűtkéreznek a világosságban, mintha ártaftan, tehetetlen vízi növény lenne valamennyi.

Isztria fölött már nő az árnyék. A nap leszáll a Monte Maggiore mögé. Könnyű párázat ereszkedik az illatos olajfaerdőkre; fűszeres esti szél suhan át a zizegő

levelek között. Zavaros foltok támadnak az azürkék hullámokon s könnyen fodrosodik a tengersík felszíne.

Káprázatos, színpompás esthajnal játszik a leáldozó nappal. Odaát a dalmát partokon rózsás fény ül a kopasz hegyekre. Sötét bíborban ég a Velebit, lángoló kévek lobognak a Karszton, olvadt arannyal vannak előntve a Veglia lapos, kiégett partjai.

Ragyogó, piros sávok dűlnék végig az immár haragoszölddé változott hullámokon s apránként halványulva, tearózsaszínbe vesznek. Attetsző topázfény vetődik a tájra s az Adria kék tükrén sárgásbarna napsugarak tánczolnak: gyöngye vörösség keveredik az ibolyaszínű reszkető esti köddel.

Leírhatatlan szépségű színek bontakoznak ki az alkonyuló világból és szünet nélkül váltják föl egymást az égen s a tengeren.

Leáldozott a nap s indulván messze világokba, utána húzódnak a homályosuló sugarak. Elműlik a színek pazar játéka, elvész a rózsás ragyogás. Bús alkonyat lesz urrá a földön és gyászos ködruhát terít az elhagyott, borongó természetre.

Sietve száll le a csillagsugaras éjszaka s elűzi a szürke alkony homályosságát: szétterjeszti ultramarinkék palástját az égen, ezüst fátóval vonja be a tenger vizét.

Csillog-villog a holdfényes táj: a mélyeséges víz alatt kigyúl a tenger villamos világítása. Ezer meg ezer csodaállatka síklík villó fényvel cikázva zsákmány után a sötéti habok között.

Nagy halászbárkák mozdulnak meg a parton s vonulnak befelé a sük tengerre. Sárgás vitorlák kifeszítve, rajtuk a Szúzanya, a Stella Maris esőtől, vihartól fakult képe. Mindenfelé apró vitorlások tűnnek föl a szemhatáron s könnyedén libegnek a fényes hullámzason, mintha kiterjesztett szárnyú, nagy fehér madarak úsznának a vizek árján.

Megnépesül a csillagokkal hintett tenger. Sátoros csónokok, fellobogódtok bárkák ringatóznak fodros tükrén; hangos mulatozás, nevetés veri föl az enyhé éjszakát s lágyan zsongva vegyül a mandolinpengetés, dalolás a levegő olajfaillatába... Gondatlan, élni, feledni vágyó emberek eveznek a sugárzóbné borult vízen. Átszlik az aranyos holdutczáját s bejelentnek a smaragd hullámfeletlen lebegő ezüstködbe, amilyen túl a semmit, a határtalanságot s e merész vágyakkal teli álmok álmát: a messzeséget sejtí a sóvárgó lélek.

Szeliden, andalítóan hintázzák bárkánkat a suttagó habok s cél nélkül viszik tovább az imbolygó fehérségbe a ragyogással átszótt mesés ködvilágba...

Köröskörül egyre járja a zajos élet. Kacagó dalok, hízogó édes olasz melódiák olvadnak össze a bús magyar nóta hangjaival. Az evezők egyenletes csattogása a tréfás, ingerkedő beszédek, a vidám társaságok lármája ringva-lengve szálldogál a villogó hullámokon. Csupa örömből, csupa dalból áll az élet ebben a holdas őszi éjszakában.

Sötétben válik el a pálmakertes villák körvonala a lilaszínű égről: az egyiknek ünnepesen kivilágított terraszán fehérruhás asszony és két kis leány hajlanak a tenger fölé. Kutatva, kémlelve néznek szerzte-széjjel. Várnak valakit.

Szinte bántó ellentétként küzködnek a vörösen égő lámpák a hold bágyadt, intenzív, kékesen fénylő világával s a villa mellett merészen tengerbe nyúló sziklacsoportot mély árnyékba vonják.

A sötétségből még sötétebb árnyék válik ki. Magas nőalakja simul a kiálló sziklacsúcs mellé; mereven egy irányba fordulva a tenger, ezt a kifürkészhetetlen víz-óriást nézi az asszony, néma, mozdulatlan egyedül valóságban.

A domború látóhatáron, a víz peremén feltűnik valami kicsinyke pont. Mindig közelebb tart s mindjobban kifejődik. Hajó közeledik. Hatalmas testű, büszke alkotmány. Gyorsan szeli a hullámokat; nyomában fényesen kavargó áradattá válva futnak a fölzavart habok. Villamos reflektor az előárbocznán, zászlók lobognak rajta. Tündéri fényt szór maga körül a pazarul világított úszó palota.

— Ez a Cassandra. Hosszújárátú. Ma indult Fiumétől Kobeba, — szólalt meg bárkásunk. — A kapitánya idevalósi. Amott a terraszon intgett neki a felesége, meg a lánykái. A legénység is jórészt a közeli falukból telt ki... Csupa síró asszony álddogál ma este ezeken a partokon!

Feltűnően közel jó a gyorshajó. Meglassul a járása s a világos terrasz előtt lassú, tompa bűgással háromszor egymásután szóal meg a kürtje.

— Az utolsó addio. A kapitány búcsúzik most a feleségétől, — mondja a bárkás.

A fehérruhás nő s a lánykák kihajoltan intgetnek a távozónak. Messze cseng a szavuk: a riverderci!

— Amott, a sziklánál, a másodkapitány édes anyja várakozik. Egyetlen fiú. Tavaly veszett el az apja a chinai vizeken.

Az ember közönyös, monoton magyarázatát megszakítja az újra bűgő kürt szava, amint a magányos sziklánál megyen a hajó. Fájón élesen vág bele a szívünkbe a vontatott, panaszos kúrthang, mintha valami megkínzott, zaklatott lélek jajkiáltása lenne.

A gyászos asszonynak szól ez a búcsúzás; de ő nem mozdul, nem intget, nem sír. Hallgatva néz a tovasikló hajóra, a honnan a kormány mellett álló fiatal hajótestet lengeti sapkáját s egyre ismétli:

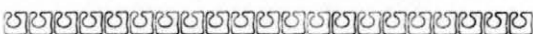
— Addio, addio, madre!

Tán összeszorítja a szívét a régi keservek emléke és nem meri mondani fiának a biztató szót: a riverderci!... És csukott ajakkal könytelen szemekkel, révedezve néz az asszony, még akkor is, mikor a hajót már elnyelte a távol ködös homálya.

Megy a hajó. Méltósággal teljesen úszik a diadalmas, gazdag világ felé. Hová siet? mindenki tudja. Hová ér? ki mondaná meg? Úgy lehet, amaz ismeretlen tartományba, ahonnan még nem tér meg utató.

Egyszerre csönd lesz a tengeren. Zajtalan magányosság telepedett a holdsugaras habokra. Árnyék hull a fényre. A mulató, fecsegő, daloló tömeg elhallgat.

Végigsuhan közöttük valaki... Megérzik szárnyának halk rebbenését. Az Örökkévalóság küldöttje jár a fényes éjszakában, követvén a hajót. A bús elmúlás, a mindeneket legyőző hatalom, a sötét arcú halál.



A villamosság jövője.

Irta: ifj. báró Szentkereszti Zsigmond.

Előszóval nevezik, különösen a laikusok korunkat a villamosság korának. Azonban előállításának drágasága folytán a villamosság még nem terjedhetett el általánosan, úgy, hogy a technika, különösen ami a nagy erőteljű dolgozó gépeket illeti, még mindig a gőz jegyében áll.

De egy csapásra megváltozik a helyzet, amikor sikerülni fog egy olyan villamos elem előállítani, amelyben a szén hideg úton ég el és így a chemiai energia hő és mechanikai munka közvetítése nélkül direkt villamossággá változik. Így a villamosság előállítási költségei a mostaniaknak tízedrészére, esetleg még sokkal alább is süllyednének, ami abban leli egyszerű magyarázatát, hogy elegendő a gőzgép közvetítése folytán előálló óriási erőpazarlás. A szénelem fellépése nyitja meg tulajdonképpen az igazi elektromos korszakot, amely egyszerre eltüntetné a föld színéről a gőzgépet, mely több zajjal és kevesebb haszonnal dolgozik, mint az elektromotor. Eltűnnek a házakról a kémények, amelyek aesthetikailag sem válnak azok előnyére, de meg a gyárkéményekkel együtt állandóan füstössé és kormossá teszik a város levegőjét.

Többé nem gőzlokomotív, hanem elektromos gép viszi a vasúti kocsikat, eltűnik a pófogó benzinautó, hogy a nyugodt síma és zajtalan járású elektromos autómobilnak adjon helyet. A tengeren is folyamokon is elektromos hajókat láthatunk mindentűt.

Az elektromosság illetően általános elterjedése annál örövendesebb, mert nem ismerünk olyan energia fajt, amely könnyebben és biztosabban kezelhető, mérhető és szállítható volna, mint éppen az elektromosság. Nagyon előnyös oldala ezenkívül az elektromosság alkalmazásának az, hogy nagyon jól szabályozható úgy a központban (különösen a szénelemnél, melynél a fogyasztás szerint elem ki- és bekapcsolással automatikusan nagyon elenyésző veszteséggel szabályozható az árammennyiség) mint a fogyasztó részéről. Rendkívül könnyű és kényelmes az elektromosság használata a mindennapi életben. Egy csavarás, a szoba világos; egy újabb és a fűtőkészülék működésbe jön. Úgy az elektromos világítás,

mint a fűtés, a lehető legegészségesebb, mert nem vonja el az embertől a lélegzéshez szükséges oxigént, mint a gáz, acetylen stb.

Az elektromos kályha fűtőereje kitűnően szabályozható és elterjedésének kizárólag a mostani nagy áramköltségek vetnek gátat; a szénelem felléptével azonban jóval olcsóbb lesz, mint a fával vagy szénrel való fűtés, úgy, hogy ezek luxusszámba fognak menni.

Még sokkal nagyobb elterjedésre számíthat a villamos lámpa, amely már a mostani áramköltségek mellett is kiszoríthat minden egyéb világítást, persze akkor még inkább, ha a szénelem is hozzájárul fejlesztéséhez.

A villamos erő ilyen nagy olcsóbbodása esetén a lámpa és fűtőkészülék mellé egy új eszköz lép a házba: az elektromotor. Szigetelt drótvezetékekkel éppen úgy, mint a mostani villamos asztali lámpákat, akárhová elhelyezhetjük a kis motort. Az ilyen motorhoz azután számtalan kis készüléket lehet csatolni: így padlófűtőt, körkékét cipőtisztítóra, fenőkövet, késtisztítót, aprítót, zúzó, fűrészt, reszelőt stb., mind lehet a motórral összeköttetésbe hozni, úgyszintén mindenféle háztartási gépet, de bevezetik a villamosságot az írógépek, gramofonba is és a villamos vasaló általánosan elterjed.

A konyhában a sütés-főzéshez az elektromos főzőasztalt használják, amelynek minden részében kitűnően szabályozható a meleg a legalacsonyabb foktól a legmagasabbig és tisztaságban, egyszerű kezelésben nincs párja. Most éppúgy, mint az elektromos fűtés még ez is fényűzés.

A kertben az öntözéshez vizet szivattyúzik és a bokornyíró ollót hajtja az elektromotor.

A nagyüzemben is teljesen kiszorít az elektromotor minden egyéb gépet, többé nem gőzgépekkel fejlesztik az elektromosságot, hanem szénelemekkel a dinamogépek pedig csak a vízi erő kihasználására szorítkoznak. A szénelem mindenemű gyártmányok lényegesen leszállítja előállítás költségeit. Úgy a teher, mint a személyszállítás olcsóbbá válik és a vasúton való utazás is sokkal kellemesebb lesz, mert elmarad a fülkékeltöltő utalatos közszénfűst és piszok. Teljesen átalakítja a villamosmótor a gazdasági üzemet és új külsőt kölcsönöz a földeknek, keresztül-kasul járják az elektromos vasutak a mezőt, mindenfelé elektromos ékeket láthatunk. A nagyobb területek megmunkálásánál már most is rentabilis gézeket a fészerte is olcsóbb villamos ékek váltják fel és éppen olcsó üzemüknel fogva teljesen kiszorítják a szántás; boronálás- és grubberozásnál az állati erőt és ezzel az állattenyésztésnek új irányt adnak. Valószínűleg sikerülni fog a lókapákat és kultivátorokat is a villamos motorhoz alkalmazhatóan készíteni és bár ilyen géppel való művelésnél a termésmennyiség egy kissé csökken, a tisztajövedelem azért az alacsony termelési költségek folytán sokkal növekedik. A villamos motórral a földek olcsó és tökéletes megmunkálása válik lehetségessé és a gazdasági üzem sokkal intenzívebbé válik.

Amennyire a távolság ellenére meg lehet állapítani, Edison most szintén kutat egy ilyen elem után és nem lehetetlen, hogy sikerül is feltalálnia.

Kétségkívül ez volna a most elképzelhető legfontosabb találmány és egymaga felérne Edison összes többi találmányával. Ha ez az elem meglesz, a szénem nem hordják majd szét nagy fáradsággal és költséggel, hanem a szénbánya közelében lévő óriás telepen dolgozzák fel azt; a villamos batteriák és a villamos áramot hatalmas hálózatall szétvezethetik az ország minden részében.

A gyárüzem, mezőgazdaság és közlekedés ily nagyarányú fejlődésének nem marad el társadalmi hatása sem, hiszen a szénelem fellépése teljesen megváltoztatja úgy a gyár munkás és iparos, mint a gazdálkodó helyzetét és így a villamosságot általános elterjedése nemcsak technikai téren — lesz be nem látható változások okozója, hanem erős hatását a társadalmi fejlődés terén is éreztetni fogja.

Értekezlet. A gör. kath. magyarok orsz. bizottságának elnöki tanácsa és a magyar görög katolikusok egyesületének választmánya december 10-án ülést tart. Úgy fogynak értesülve, hogy mindkét testület fontos ügyben fog tanácskozni, melynek eredményéről legközelebbi számunkban referálni fogunk.

A kassai zarándokút.

Kurucz Kassa városának gyönyörű napja volt az elmúlt vasárnap. Verőfényes, szelíd melegségű felhőmunka nélkül való őszi égbolt mosolygott le a város ódon falaira s a fenséges székesegyház kővirágaira: a Fejedelem nyugodt helyére. Olyan volt ennek a bájós őszi ragyogása, fénye, mintha a Fejedelem nagy, tiszta fényű, meleg lelkének lett volna a visszaszorgzó fénye.

A gyönyörű nap bensőséges tartalmát a Petőfi-Társaság zarándoklata adta meg, amelyhez örvendő szívvél és ünneplő áhítattal csatlakozott Kassa város egész értelmisége Herzeg Ferenc és Endrői Sándor vezetésével a társaság következő tagjai érkeztek szombaton este Kassára: Abrányi Emil, Csengery Gusztáv, Erődy Béla Ferenczy Zoltán, Jakab Ödön, Lampérth Géza, Pósa Lajos. A társaság tagjait az állomáson Kassa város törvényhatósága nevében Szentlélek Gyula h. polgármester, a Kazinczy-Kör nevében Lekly Gyula alelnök fogadta. Körjüket csoportosították és egész útján lekötelező vendégszeretettel kísérték a társaságot a város és az irodalmi kör többi vezető emberei is tagjai.

A minden cifra külsőség nélkül való, de egyszerűségében annál bensőségesebb, megkapóbb hódolatú ünnep vasárnap délelőtt volt a székesegyházban, melyet zsúfolásig megtöltött az áhítatos közönség. Az istentisztelet után Fodor kanonok, a sírok örékek vezetésével, a sírboltba vonult a zarándokcsapat, hol a fejedelem és bűbdős társai pihennek. Mély meghihetődés, áhítatos csend közepette szólt meg Endrői Sándor, a kurucz-nóták énekese és elmondta fenségesen szárnyaló költői imádságát, mely a könnyekig meghatott mindenkit. Ezután az Isten szolgája, Fodor kanonok a Miatyánkot imádkozta, majd Herzeg Ferencz letette a társaság hódolatának külső jelét, egy gyönyörű palmaágat, a fejedelem szent hamvait fedő kőkoporsóra.

A dicső halottak sírjait más szóval: csak az imádság reszkető hangja és a szívek meleg dobogása...

Csak azután, mikor már ismét fönn voltunk a székesegyház hatalmas gót íve alatt és az egész ott várakozó közönség arczán szinte írva láttuk a vágyat, hogy mennyire szeretett volna mindenki a kegyeletes aktuson részt venni s velünk együtt rebegni a hazaszeretet imádságát: akkor tört ki lelkünkbeli a keserűség hangja. A fejedelem hamvai nem méltó helyen vannak odalent, abban a szűk, dohos és sötét kriptafömlőczen! És nem is szabad ott maradniok. Annnyival inkább nem, mert hiszen — mint Fodor kanonok, egy magyar szívű, magyar lelkű főpap kijelentette — semmi sem állja útját annak, hogy fönt a székesegyházban, annak egyik oldal-kápolnájában gyönyörű és méltó helyet kapjanak. Ott kell fölépülnie a monumentális síremlékek is, körülövezve Rákóczi dicsőséges zászlóival, amelyek Isten házában szent csendjét meg nem zavarva mégis érthető és szívbe-vágó szóval hirdessék mindenkinek, szegénynek, gazdagnak, magyarnak s idegennek egyaránt, akit kegyeletes érzése valaha oda vezet, hogy ott nyugszik a magyar szabadság ragyogó lelkü, ideális hőse, a hazaszeretet örök időn át gloriózus mintaképe: II. Rákóczi Ferencz fejedelem!

A honszerem zarándokát ne állítsa meg útjában egy élbe tiltón meredő vasrész, imádságának szárnyát ne szegje földalatti zugoly fojtó, dohos levegője. Fönn, a fenséges boltívek alatt hadd szárnyaljon az szabadon, tisztán föléle, a szabadság Istenének trónusához!

A fejedelem hamvainak áthelyezése érdekében különben, épen ez alkalomból, erős agitáció indult meg Kassán, amelyet, mint a polgármester kijelentette, maga a város törvényhatósága vesz kezébe és amely bizonyára sikerrel is kell, hogy járjon. Ezzel még tartozik a nemzet Rákócziinak.

A Petőfi-Társaság tagjai még a kassai múzeumot is megtekintették, mely úgy gazdag tartalma, mint szakszerű,

pompás elrendezése dolgában mintaképe lehet minden vidéki múzeumnak. A múzeumban annak tudós igazgatója, *Mihalik* József kalauzolta a vendégeket.

A társaság tagjai a szép ünnep méltó akkordjával *Thaly* Kálmánt is üdvözölték a következő távirattal:

«A Petőfi-Társaság íródeákjai Kassa megszentelt földjéről, hova hódolni és imádkozni jöttek, mely megilletődéssel köszöntik a Rákóczi-kor nagy krónikását.»

L. G.

Az Akadémia koszorú. A Magyar Tudományos Akadémia bíráló bizottságai e héten döntöttek két pályázat a Kocznán-féle drámai és a Péczy regény-pályázat dolgában. Mind a két pályázat eredményel járt és az Akadémia koszorúit ezúttal két ismert nevű írónk kapta. A Péczy-díjat *Rákosi* Viktor nyerte meg az «Elnémult haragok» című nagyszabású társadalmi regényével, melyet úgy könyvből, mint a színpadról jóformán minden magyar olvasó ismer s amely az utóbbi évek regény természetének mindenestre legértékesebb legirodalmibb produktuma. A Kocznán-díjat, melyért tudvalevőleg történelmi drámák pályáznak s amelyet a viszonylag legjobb drámának mindig kiadnak, tizenkét pályamű közül *Porzolt* Kálmán nyerte meg a «Gyermekkirály» című négy felvonásos tragédiájával. *Porzolt*nak csak legutóbb volt igen szép drámaírói sikere a Nemzeti Színházban az «Asszony» című, most is műsoron levő darabjával. A Péczy-regény-pályázat bírálójának — *Beöthy* Zsolt, *Négyesy* László és *Bánóczy* József — jelentéséből, mely igen jellemzően festi mai regényirodalmunkat, érdekesnek tartjuk közölni a következőket: A bizottság a történelmi regények között csak egyet talált, melyben a történelmi érzék és tanulmány elismerést érdemlő számos jelével találkozott — a *Tarczai* György *Masolinó*-ját, de cselekvényének oly vékony és szakadozott a szála, hogy a bizottság e műnek csak méltánylandó fölemlítésére szorítkozhatott. A magyar társadalmi életből vett regények elég nagy számmal vannak s bár kétségtelen, hogy e műfajban, valamint a számában is évről-évre szaporodnak az olyan munkák, melyek csak a közönség egy részének szórakoztatására és nem irodalmi méltatásra tartanak számot: mégis örömmel valljuk, hogy regényünk valamint mennyiségre, azonképpen minőségre is nem áll irodalmunk más ága mögött. Keményünk, *Eötvös*ünk, *Jókainak* nincs. *Les dieux s'en vont*. De korunk tehetségei korunk színvonalán állanak s mai regényirodalmunkat tekintve, nincs okunk kishitű panaszra. Ez irodalmi ág egyik értékes tehetsége *Rákosi* Viktor s az ő legjelesebb művének, az *Elnémult haragok*-nak ítélte oda ugyhangulag a bizottság az idei Péczy-díjat. *Rákosi* regényének van hőse, van cselekvénye s meri a modern életben játszani van tendenciája. S minde három mozzanat benne egyformán érdekes és egyformán magyar. Ugyanezen az ülésen *Szily* Kálmán főkönyvtáros arról tett jelentést, hogy *Temesy* Andor az ismert bőkezű mecénás, megajándékozta az Akadémia könyvtárát a *British-Museum* könyvtárának három-százkilencvenhárom kötetből álló katalógusával, amelynek ára kilencvennégy font sterling, azaz kétezer koronánál nagyobb összeg. Az Akadémia hálás köszönetét fejezte ki a nagylelkű adományozónak.

Huszonegyezer magyar író. *Idősb Szinnyey* József a magyar írók életének lankadatlan szorgalmú krónikása most készült el nagy művének századik füzetével, melyvel a tizenegyedik kötet zárul. Ebben a tizenegy kötetben körülbelül huszonegyezer magyar író életrajzát állította össze *Szinnyey*, aki ezelőtt tizenöt évvel kezdte meg ezt a munkáját. E jubiláris füzet megjelenésének alkalmából a múzeumi könyvtár, melyet *Szinnyey* igazgató öre, meleg óvácziókban részesítette a magyar írók öshajjait, de fiatal tetteijét krónikását. Bizalmas vacsorán *Fejérfalvy* László könyvtárigazgató és *Szalay* Imre, a múzeum igazgatója üdvözölte *Szinnyey*-t, aki meghatott szavakban mondott köszönetet.

Rákóczi-zenemű. Távól keletről... czimvel II. Rákóczi Ferenc hamvai hazahozatalának emlékére érzéssel teljes, hangulatos dal jelent meg. Szerzője *Halász* István.

A vándorkiállítás. A Felvidéki vándorkiállítás Eperjesen igen szép eredménnyel, mintegy negyvenezer korona vásárlási összeggel zárult. Eperjesről Sátoraljaújhelyre vitték az anyagot, ahol pénteken volt az ünnepes megnyitás. Újhelyen szintén nagy érdeklődés mutatkozott a kiállítás iránt.

A vig özvegy. *Lehár* Ferencnek, a magyar születésű s iminár jóformán világhírű operett-zeneszerzőnek ez a műve a héten került színre a Magyar Színházban, miután már Bécsből kiindulva, majdnem az összes európai, sőt a magyar vidéki operett-színpadokat is diadallal bejárta. *Lehár* behízelgő csudálatosan dallamdús muzsikája, mely a magyar, cseh és német melódiáknak valamely rendkívül kedves keveréke, most is óriási sikert aratott és valószínűleg hosszút időn át műsordarabja marad a színházban, meglehetősen gyarló librettója ellenére is, mely *Leon* és *Stein* bécsi librettógyárában készült, szabadon az *Attasé* című vígjáték után. A zenekart az első előadáson maga *Lehár* vezényelte, akit zajosan ünnepelt a közönség a főszereplőkkel együtt.

Mirette. Párisi történet 3 felvonásban. Ez a címe a Nemzeti Színház legutóbbi eredeti újdonságának. Szerzője *Bosnyák* Zoltán, aki eddig a magyar társadalmi életből merített darabjaival aratott több-kevesebb sikert. Úgy az érdekes szerzőnek, valamint a Nemzeti Színháznak bizonybizony még ez utóbbi is, tudniillik magyar tárgyú darab kevesebb sőt legkevesebb sikere is nagyobb érdemévé válnék, mint a párisi történetek jelentékeny *succés*-je, aminek egyébként *Mirette* sem lett részese. Komolyabb drámái értékre a III. Napoleon császár korában jártasság darabnak csak az első felvonása törekszik, kár, hogy erősen a *Maxim* Gorkij ösmert útjain. A másik két felvonás már inkább külső dekoratív hatásokra pályázik s a ríktől színes jelenetek szinte lekívánkoznak a komoly drámai színpadról és muzsika után kiabálnak. A *Mirette* drámának nagyon gyöngye, de kitűnő operaszöveg lenne belőle. Ránk azt a hatást teszi, hogy annak is készült tulajdonképpen.

Ör.



Rákóczi-zászló és a ruthén elnevezés.

Utolsóelőtti lapszámunkban ily cím alatt foglalkozván szláv ajkú gör. kath. népünk etnográfiai megjelölésének kérdésével, oda konkludáltunk, hogy ez a kérdés most nem aktuális, különben pedig hazafiúi szempontból csak helyeselni lehet, ha a népet továbbra is «*Rákóczi népe*»-nek nevezik. Visszhangként e közleményünkre az alábbi fejtegetést kaptuk, melynek kiváló szerzőjére és érdekes eszmemenetére való tekintettel szívesen engedünk tért, de oly megjegyzéssel, hogy a «*Rákóczi népe*» elnevezésre vonatkozó fölfogásunkat a magunk részéről változtatlanul föntartjuk.

Egységes elnevezés. A «Magyar Világ» folyó évi 36. számában «Rákóczi-zászló és ruthén elnevezés» című cikkében *Spectator* arra az eredményre jut, hogy mert felvidéki kis-orosz népünk — a mi hittestvéreink — II. Rákóczi Ferenc dicső fejedelmünk hamvainak a hazai földre lett eltemettségénél a fejedelmek jelvényének megfelelő zászló alatt vonultak ki, minket, «görög katolikuskokat» «Rákóczi népének» kellene elnevezni. Cikkírő azonban maga is belátja, hogy ezen elnevezés nem felel meg etnográfiai, hanem csakis hazafias szempontnak. Szabadon nekem e kérdéshez pár szóval hozzászólni.

A történeti tényt nem lehet itt mellőzni.

Tény pedig az, hogy a mi kis-oroszaink — kis-oroszok, ruszinok, bármint is forgassuk e kérdést.

Tudjuk, hogy *Korjatovics* herczeg, ezekben földesuruk, maga is orosz volt.

El nem vitázható igazság, hogy egyesült egyházunk tagjai a kis-oroszokon kívül még a tótok egyrésze is, pl. Zemplén felső vidékén s másutt, kik tótul beszélnek s nem kis-oroszok. Erősen magyarosodnak.

Már most a hajdúk, a Duna-Tisza között fekvő egyes községek lakói tiszta magyarok, szintén görög egyesültek, vagyis görög katolikuskok.

Ez a három nyelvcsalád vallási szempontból az «Unio» óta lett egygyé.

Egygyé lett hazafias érzületben is, magyarabb akárhány magyarnál, soha különleges nemzeti vagy nemzeti-ségi aspirációkat nem táplált. még *Bach* idejében sem. A hazafias szempont tehát nem vitatható. Ez tisztán áll!

De már most elfogadható-e a «Rákóczi népe» elnevezés csak azért, hogy a kétségtelen erős hazafias szempont ezzel is kidomboríttassék, mikor ez elnevezés ellen azok a magyarok, tótok emelhetnének óvást, kik nem görög katolikusok. De azért Rákóczi népe, mert az ő zászlói alatt ezek elődei is küzdöttek, harcoltak és elvérezték?

Nézetem szerint ez oly kérdés volna, mint amilyen helytelen a ruthén, rusnyák, rusznák elnevezés, főleg a két utóbbi, melyben — másoktól kiejtve — bizonyos dehonosztáló, fitymáló kicsinylés foglaltatik s jut kifejezésre.

Ilyen egységes elnevezés tehát nem képzelhető s nem képezhető, mert nem minden görög katolikus tartozik a «Rákóczi népé»-hez; pl. a bácskaiak vagy a szlavonhorvátországiak, kik a mi fejedelmünk zászlói alatt soha sem harcoltak, de kikre, mint «görög katolikusok», az ajánlott elnevezést szintén kiterjeszteni s alkalmazni kellene.

Látni ebből is, hogy ez az elnevezés nem lehetne egységes, helyesebben: nem felelne meg a történeti előmenynek. De miért is volna egy ily «egységes» elnevezés szükséges?

Már most mi következik ebből? Nézetem szerint első sorban az, hogy a kis-orosz (Duchnovics ruszin-ja) alkalmazza a nemzeti háromszínű zászlót és Rákóczi lobogóját s jelvényét. Ezt hordozták vitéz ősei oly sok dúló csatán!

Ugyanezt tegye a görög katolikus tót hittestvérünk is, mert ez megfelel a történeti ténynek és hazafias érzületének.

Tiszta magyar hittestvéreinket illetőleg pedig bízzuk rájuk, hogy a nemzeti trikolór mellett — mely mindig jelvényük volt — ünnepélyes alkalmakkor kívánják-e használni Rákóczi fejedelmünk jelvényét, zászlóját, lobogóját is, vagy sem? Szó sincs róla, hogy ezt használhatják annak jelzésére, hogy elődeik is Rákóczi népe voltak.

Azt hiszem, hogy ha e kérdés ily megoldást nyer s főleg a kis-oroszok és tótok a Rákóczi lobogóját is fogják használni a nemzeti trikolór mellett, — soha e népek eszébe sem fog jutni, másra mint volt urára, fejedelmére és ezzel édes hazájára gondolni, hiszen Rákóczi fejedelem emléke most is él hagyományban, mesében s a nép előtt a szabadság vágya lebeg.

Egyebekben pedig hagyjuk az elnevezést. Ne firtassuk, ne bolygassuk. Egységessé tenni azt úgy sem lehet, maradjon a kis-orosz kis-orosznak, a tót tótnak, csak legyen hű és odaadó fia hazájának.

Sokat lehetne e tárgyban írni, de ez nem tartozik e lap hasábjaira.

Én határozottan tiltakozom a ruthén, rusnyák vagy rusznák elnevezés ellen is; az én elődeim is a haza szabadságáért, magyarságukért szenvedtek, küzdöttek, pedig a családi hagyomány szerint görög szertartású ősöktől származtak.

S most az utódok? Függetlenek! 48-asok!

Zombor.

Janovich Gyula.

A HÉTRŐL

A király itthon. A király immár több, mint egy hete, hogy a magyar fővárosban időzik. Ritka alkalom, amelyet ilyik megbecsülni. Arról ne beszéljünk, hogy mennyire jól esnek szívünknek, ha a mi ősz felséges urunk, a magyarok szeretett királya, nem két-három hetet, hanem legalább egy félévesendőt töltene hű magyarjai között. Hiszen ez a kérdés úgyis nehéz kérdése a magyar politikának s mi a világerő nem akarunk politizálni. De a szívek óhajátás nem lehet elnémtani s ilyenkor, mikor Buda várában lakik a magyar király, sokszorozott erővel tör ki a régi óhajátás, hogy ne csak vendég legyen közöttünk a király.

Az Andrássy-szobor. Magyarország egykori világhírű külügyminiszterének és miniszterelnökének, a legnagyobb magyar államférfiak egyikének, Andrássy Gyula grófnak vasárnap leplezik le a parlament előtt álló lovasszobrát. Ennek a szoborleplezési ünnepnek nemzet-

életi nagy jelentősége van s vonatkozásai egész Európát figyelmessé teszik a mi ünnepünkre. Az európai nemzetközi politikában kiválóan eredményes vezető szerepet vitt Andrássy Gyula s a híres berlini kongresszus bismarcki konturokat adott az ő főnségesen nemes alakjának. A legerősebb államférfi volt ő s amellelt a leglelkesebb magyar hazafi. Szobrának leplezésén képviseltetik magukat a külföldi államok is s ott lesz a király is udvarával. A magyar föld tehát gazdagabb lesz egy monumentummal, egy záránokhelylyel, ahova lelket megerősíteni, szívet megedzeni eljárhat.

Barkóczy üdvözlése. A katolikus ügyek egyik igen jeles, kiváló vezérérfiát, báró Barkóczy Sándor kultuszminiszteri tanácsost mindenfelől a leglelkesebb üdvözlésekkel keresik föl most. Legújabbban az eperjesi görög kath. egyházmegye cseréhati esperesi kerület papsága Csobádon megtartott őszi gyűlésén elhatározta, hogy báró Barkóczy Sándor kultuszminiszteri tanácsosnak az orsz. középiskolai tanárok kongresszusán elmondott keresztény szellemű beszédeért köszönetet mond és ezért melegen üdvözlöi őt. Barkóczy üdvözlésében részt vesz az egész gör. kath. világ.

A Gyürky-estet. Gyürky Ödön dr., aki éveken át a legravaszbabban kieszelt sikkasztásokat követte el és mindenkit, akivel csak valamelyes érintkezésbe került, kifosztott, a legérdekesebb típusú szélhámosok közé tartozik. Ez az ember nagy színész volt az életnek. Mikor már gázságainak szennyes hullámai átcsaptak a feje fölötti s kiderült sikkasztásainak egy nagy része, napokig játszta a szerencsétlen áldozatot, aki hibáján kívül jutott abba a végzetes bájba, hogy nem tud elszámolni a rabizott pénzzel. Ez a szédelő szép erkölcsi halállal akart kimúlni. Dekorumot keresett, hogy vele elfődhesse az erkölcsön esett foltot. Csak amikor már látta, hogy a színészkedéssel nem boldogul, ugrott meg, mint minden olyan közönséges sikkasztó, akinek lába alatt már forró lett a talaj. Egyébkénti különös dolog s az emberi jóhiszeműségre jellemző, hogy ez a sötéteklő ember éveken át mily könnyű szerrrel üzte kis játékait. Koldusbotra jutta tott falusi kis parasztdiákokat, a legnagyobb körmöfontossággal hálózott be mindenkit, aki csak közelébe került. Ügye nagyon bonyolult ügy s abból a hínárból, amelybe a benne bizakodókat berántotta, azok a szerencsétlen emberek már nem szabadulhatnak ki. Van egy föltevés, amely azt állítja, hogy Gyürky Ödön dr. nem volt normális ember. Ez a magyar általános jelentőségében igaz is, mert a szédelőgő természetszerűleg nem normálisak. A lelki aberrációjuk az ethikai fogyatékoságuk az abnormális emberek közé sorozták őket, egy előkelő olvasónk azonban azt bizonyítja, hogy Gyürky ezen fölül is olyan tüneteit árulta el emlebeli rendellenességének, hogy már évek előtt ártalmatlanná kellett volna tenni embertársaira nézve. Ez az előkelő olvasónk egy ízben fényes délbén fölkereste Gyürkyt irodájában s ekkor olyan különös látvány tárult eléje, hogy megdöbbenve akart visszafordulni. Gyürky íróasztala előtt ült, a fejét két kezébe támasztotta, a haját fölborzalta és tekintetét valami különös nézéssel meresztette a levegőbe. Feje mellett pedig két oldalt egy-egy gyertya égett. Fényes délbén volt ez. Előkelő olvasónkra valami siralomházi benyomást tett ez. Most úgy látszik, hogy Gyürky Ödön már akkor főpróbát tett arra az esetre, ha a büntető igazságszolgáltatás utóléri. Ezt az esetet egyébként csak kuriózumból említettük föl, de másrészt Gyürky minden tetteből kitetszik, hogy nagyon is józan megfontolással fosztotta ki áldozatait. A Gyürky-estet mindenesetre nagy tanulságokkal szolgál a könnyen-hívőkre. Természetes az is, hogy ez az eset nagy és szomorú szenzációt okoz az egész katolikus Magyarországon is. Odáig stültyed el az istentelen sikkasztó, hogy ügyvédjéhez, dr. Csillag Béni úrhoz intézett leveleiben jötevőiről, Zichy Nándor, Zichy Aladár és Zichy János grófkorról, kikben az egész magyar katolikuság vezéreit tiszteli, egyenesen ezeket írja: «Hiszen éveken át csak őket szolgáltam, ők térítették le eredeti pályáról, ők az én gyilkosaim! Ami alatt természetesen azt érti, hogy a nevezett grófok igen helyesen, nem voltak hajlandók az ő sikkasztásait sajátjukból pótolni. Példát vehet ebből a mi gör. kath. társadalmunk is, melynek izzó küzdelmeiben időről-időre szintén kemény szavak hangzóttak ugyan el, de még ilyen messzire nem ment el senki.

Nyílt levél Kutka Miklós úrhoz, a Vasvári Pál-Kör új elnökéhez. Annak ellenére, hogy elnök úr a «Vasvári Pál-Kör» folyó évi október hó 20-án tartott közgyűlésén az elnöki tisztségre a megjelent 25 tag szavazata közül csak 11 tag szavazatát kapta és így tulajdonképpen csak *viszonylagos* többséget kapott: mégis, arra való tekintettel, hogy a két elnök-jelölt nem szavazott, két szavazat pedig üresen adatott be, kételyeink daczára is megnyugodtunk a m. t. elnök úr megválasztásában, de csakis abban a reményben, hogy nemcsak közügyeink, de a Kör tagjainak érdekében is, mint a Görög Katholikus Hirlap felelős szerkesztője, oda fog hatni, hogy e hirlap által örökösön hangoztatott béke létrejöttön és hogy nagyjaink ellen már előbb megkezdett támadások megszűnjenek.

Mint hogy azonban e támadások, nemcsak hogy meg nem szűntek, hanem méginkább fokozódtak, sőt legutóbb lelkiatyánkra és egyházunkra is kiterjesztettek, ez pedig közügyeinkre, de különösen a nagyjaink által alapított «Magyar Görög Katholikusok Egyesületé»-nek jelenlegi és későbbi segélyezettjeire nézve csak káros lehet.

Ennélfogva mi, a «Vasvári Pál-Kör» elnöki tisztségét a «Gör. Kath. Hirlap» felelős szerkesztői állásával összeférhetlennek tartjuk s fölhívjuk a m. t. elnök urat, hogy vagy az egyikről vagy a másikról mondjon le.

Mint hogy továbbá úgy vagyunk értesülve, hogy a Kör tagjai által nemes czélokra gyűjtött pénzt, amelynek egyrészt Prodán János, a «Hármas-alap» jelenlegi pénztárosa a közgyűlés fölhatalmása nélkül, tehát jogtalanul kölcsönökre fordította s ami még ma sem folyt be, Prodán János úrtól, elnök úr vette át és a Görög Katholikus Hirlapban a további gyűjtéseket is saját nevére kérte czímezni. Figyelmeztettük a m. t. elnök urat, hogy a pénzkézels csakis megválasztott pénztárosunkat illeti meg; minélfogva, nehogy az szabálytalanság által magat gyanúsíttatásoknak, a Kört pedig esetleg támadásoknak tegye ki, fölkérjük, hogy e szabálytalanságot azonnal megszüntetni és a jogtalanul odakölcsönzött összegek azonnali megtérítéséről gondoskodni sziveskedjék.

Kelt Budapesten, 1906. november hó.

Kosztju Pál,

a Vasvári Pál-Kör alelnöke.

Szaplonczay Ödön,
e. l. ellenőr.

Orosz Miklós,
e. l. jegyző.

Egressy János, Mán Mihály, Bányay Emil,
pályavégzett papnövédeké.

Firczák Gyula ifj. Szabó Jenő
K. Rácz Mihály Kizák Bertalan
Suba Ervin Vaszkó István
Popovits Ferencz Moldován Béla
Vancsa Viktor Novák Andor
S. Tóth Gyula Markos Olivér
Lucza János Sándor Oszkár
Zsilnik János

A máramarosi papság bizalmatlansági nyilatkozata. Beavatott forrásból úgy értesülünk, hogy a máramarosi papságnak azon az értekezletén, mely a Rákóczi-zászló szentelése alkalmából bizalmat szavazott a gör. kath. nevű Hirlapnak s így közvetve bizalmatlanságot szavazott nekünk összesen, a vikárius házigazdával együtt, csak nyolczan voltak jelen, ezek közt is három világi, úgy hogy voltaképp a 91 paróchiából álló máramarosi lelkészeteket összesen csak öt egyházi férfiú képviselte. Beavatott forrásunk bizonyára nem veszi rossz néven, ha azt állítjuk, hogy a valódi tényállásnak konstatálására a főtisztelendő vikárius úr volna leghivatottabb és nagyon lekötelezne bennünket, ha a valódi tényállást felderíteni kegyeskednék.

Petrássevich Géza író úrnak. E napokban szörnyű szerencse ért. Egy csodálatos véletlenség folytán *valami Görög kath. Hirlap című nyomtatvány* került a kezembe. Ebben az obszkurus újságban a *budapesti gör. kath. egyháztanács* ellen *valami Petrácsovic, Petrákovic,* vagy nem emlékszem már milyen *«vics»* nevű úr, állítólag író, egy kirohanást intézett. És ez az ismeretlenség homályából hirtelen előbukkanó úr, oly garral beszélt mirőlünk, mintha az egész hitközségnek az esze és a feje ő volna. De vajjon kicsoda ez az úr és hol van az ő hazája? Talán valami új vezérünk, vagy talán egy új honalapító? Eleinte csakugyan magam is — ilyesmit

gondoltam. De hogy is ne gondoltam volna? Hiszen olyan nagy hangon és olyan zajos pózzal indult el, mintha egyenes megbízást kapott volna Rómából, hogy rendet csináljon közöttünk.

Éppen ezért uraim le a kalappal, de alázatosan ám, mert ő az a mesebeli *«Kaczor király»*, aki mindent tud és mindenkit megrégulál.

Ezt az urat ugyan a mi törekvéseinkben, ügyeink szervezésében sohse láttuk, sohse hallottuk, bölcs tanácsaival eddigélle nem is éltünk s ő mégis most egyszerre dítgálni akar bennünket és diktálni óhajt a papnak, a fővárosnak, az egyháztanácsnak sőt még talán a hercegprímásnak is. Na, valóban, ilyen embert az Úr Isten igazán csak jó kedvében teremt, mint ama bizonyos szóbanforgó Görög kath. Hirlapnak a főszerkesztőjét, akinek ez már valóságos szállóigeje lett önmagáról.

De nézzük csak mit is mond, vagy mit nem mond ez a halczias természetű új diktátor! Tessék csak kérem ide halgatni, egy pillanat alatt kislül minden. Ez a mi új hadvezérünk azt állítja, hogy ő neki halavány sejtelve sincsen az egyháztanácsról, annak működéséről szerepléséről és eddigi tevékenységéről. Pedig hát a jól megörzött jegyzőkönyv, amelyet az első közgyűlés alkalmával a sorok írója vezetett, hűen őrzi az egyháztanács megalakulásának lefolyását és a hitközség létesítésére irányuló megbízatását. Ezen hivatalos írás szerint az egyháztanács választása szabályszerűen ment végbe és teljhatalmú megbízást és felhatalmazást nyert arra, hogy a hitközség szervezése és a parochia létesítése ügyében legjobb belátása szerint járjon el. Hő jól végezte munkáját, bizonyítja az, hogy van papunk, pátronusunk, saját templomunk, melyet ünnepponként színiültig tölt meg ősi szertartásunkban lelki gyönyörűséget és vigasztalást kereső ajtóskodók tömege. Ez ország-világ tudja. A napi sajtó is hűen regisztrálta, igazolva az egyháztanács létezését és áldásos működését.

Hát ön, író úr, mint újdonsült vezér mindezeket nem tudja? Ön csak minden szökő évben olvas újságot? Petrásevich úr kérem — sugok valamit. Ez még talán a Görög kath. Hirlapban is benne volt. Nos mit akar ön Petróczki vagy Petrásevics úr? Mit akar? Mondja kérem mit akar? — ... Talán egyházi adót akar fizetni? Hiszen ön kérem, ha jól emlékszem nyomtatott betűkben kijelentette *«hogy görög katolikus miyoltábai kifolyólag semmi szolgáltatásra kötelezettek nem érzik magát»!*

És ön talán mégis egyházi adót akar fizetni? Az Isten szerelméért, mi jó emberei vagyunk, leszünk és maradunk mindhalálig — öszintén ajánljuk, ne tegye ezt és ne keveredjen közlünk, ne csináljon kérem ilyen bakklóvást! ..

Ne járjon a templomba! Ne fizessen egyházi adót! Rántsa le öntől kitelhető módon az érdemes apátunkat, vezető férfiainkat, a tevékeny egyháztanácsot és ne kerülje el kérem ragyogó tollát a templomba buzgó járó hívők serege sem! Mindezekhez sok szerencsét kívánok.

Kecsköczy Ödön

a budapesti gör. kath. egyházközség jegyzője.

A SZERKESZTŐSÉG ÜZENETEI

O. M. Budapest. (*Halavány... Nyomában...*) Ebből a két kis versikéből éppen nem mondhatunk véleményt tehetségéről. Az első nagyon kezdetleges kísérlet, a másodikban már mintha akarna valamit a szerző, de az nagyon homályosan sejtethető. Ha jelentékenyebb dolgok vannak, alkalmilag azokból mutasson be néhányat. Egy tanácsot azonban már most is adhatunk Goethe utolsó szavaival szólván: több világot!

L. J. (Költemények.) Nem is olyan nagyon «szöngék» ezek, mert elég gyakorlott verselőre vallanak, aki emellett gondolatra is törekszik. Sajnos, most még nem sikerült e kettőt úgy összehangba hoznia, hogy versei közölhetők lennének, de hisszük, hogy ebből a forrásból még sikerültebb dolgokat is kaphatunk.

H. J. Budapest. (*Lilla-dal stb.*) A beküldött hét vers között sajnálatunkra egy sincs olyan, mely különösebb figyelmet kelthetne. A külalakjuk elég sima és folyékony, de tartalmuk már nagyon is elcsépelet, sokszor megénekelt témákat (pusztai dráma, balatoni halászlégye és leány stb.) variál, minden új szín vagy hangulat nélkül. Derekas önképzőkori dolgozatok, de a nagy nyilvánosság elé nem valók.

Y. A. Oxford. Az érdekes apróságot megkaptuk. Várjuk a folytatását. Üdv.

Cs. Gy. Sámogy. Legközelebb sorát ejtjük. A kilátásba helyezett ódára számítunk.